

A debreceni 2. honvéd huszárezred arany vitézségi érmesei Összeállította: Topor István

Tiszti érmesek

Békéssy Béla százados, olimpiai ezüstérmes kardvívó

1915. május 12-én a gorlicei áttörés tizedik napján Békéssy Béla a debreceni 2. honvéd huszárezred századosa is bekapcsolódott a harcokba. Üldözőkülönítménye élén átkelve a Wisloka folyón rajtaütött a Rzochow faluban állomásozó oroszokon, és rövid kézi tusa után 115 foglyot ejtett. A falu lakói lelkesedve köszöntötték a huszárokat, majd enni és inni valóval látták el őket. Békéssy százados azonban elrendelte az azonnali tovább nyomulást Kolbuszowa felé. Miután délután négy órára Kolbuszowából is kiűzték az ellenséget a város kávéházában terített asztalokat találtak, amelyeket a menekülő orosz tisztek hagytak ott. A kozák tisztek számára készített bőséges uzsonnát elfogyasztották. Sikeres harcai során 200 foglyot ejtett. Ezenfelül igen fontos iratokat, igen sok értékes hadianyagot, egy élelmiszerraktárt és egy tábori sütődét zsákmányolt. Kiválóan vitéz és bátor személyes magatartását, amellyel huszárjait harcról harcra lelkesen előrelendítette, valamint igen eredményes harcvezetését a Vaskorona rend adományozásával jutalmazták.

A világháború további folyamán példás kitartással és halált megvető bátorsággal harcolt, mígnem 1916. július 16-án huszárai sorában harcolva, hősi halált halt.

szegedi és borosjenői Tisza István ezredes, Magyarország miniszterelnöke

Mint a 2. huszárezred parancsnoka, 1917. augusztus havában a Stermina magaslaton állásharcban tanúsított vitéz magatartásáért.

Tóthvárady-Asbóth István százados

Mint százados és a 9. honvéd huszárezred parancsnoka 1914. december 4-től 6-ig a Durkow-nál (Galícia) vívott harcban, öntevékeny vitéz magatartást tanúsított. 1914. december 4-én Tóthvárady-Asbóth százados azt a parancsot kapta, hogy a parancsnoksága alá helyezett négy századból álló 9. honvéd huszárezreddel, mint önálló különítménnyel, nyomuljon elő Durkow-ra. A különítmény feladata az volt, hogy a visszavonuló ellenség útját akadályozza meg. E célból a Lososina folyón Tropié-nél és Zakliczyn-nél emelt két ellenséges hadihidat kellett felrobbantania és a Zakliczyn-Tymowa-i utat az ellenség közlekedése elől elzárni.

Tóthvárady-Asbóth százados a parancs vétele után nyomban elindult feladata elvégzésére. A jeges úton nehezen haladhatott lovasaival. Útközben nagyobb ellenséges lovaskülönítmény támadta meg, de vitéz katonáival lendületes harccal verte vissza a támadókat. Később egy cserkesz járőrt fogott el s rendületlenül haladt tovább célja felé. A megparancsolt időben el is érte Durkow-ot, honnan egy-egy kisebb különítményt küldött ki a két hadihíd felrobbantására, egy harmadikkal pedig az említett utat zárta el. A hídőrségekkel vívott rövid, elkeseredett harc után a két kis csoport a hidakat fel is robbantotta. Tóthvárady-Asbóth százados ezzel feladatát sikeresen megoldotta, elvágta az ellenség három visszavonulási útját. Biztosító járőrei ekkor jelentették, hogy állását nem tarthatja meg, mert a Dunajec túlsó oldalán kelet felől igen erős ellenséges osztagok nyomulnak elő. Ezek tartják állandóan tűz alatt felállítási helyét. Nyugatról is orosz gyalogság előnyomulását jelezték. A jelentésből még azt is megtudta, hogy az őt előreküldő 11. lovashadosztály, mely eddig az ellenséget üldözte, már visszavonulóban van. Parancs szerint neki is a hadosztályhoz kellett volna bevonulni. A hős huszárszázados azonban nem elégedett meg az elért sikerrel, ezért öntevékenyen cselekedett. Nem vonult vissza, hanem különítményével megakadályozta, hogy a két oldalról előnyomuló hatalmas ellenséges erők egymással egyesülhessenek. Különítményét az ellenség megtévesztésére nagy kiterjedésben csoportosította s a roppant túlerővel felvette a harcot. Hol a jobbról, hol pedig a balról előretörő oroszokkal kellett megvívnia. Már-már a teljes bekerítés fenyegette, de ő rendületlenül kitartott mindaddig, míg a segítségére küldött csapatokkal sikerült az előnyomuló ellenséget végleg megállítani. Tóthvárady-Asbóth István százados saját felelősségére végrehajtott döntő kihatású harccselekményével nagy veszélyt hártott el s így az összhelyzetet igen előnyösen befolyásolta.

Legénységi arany vitézségi érmesek

Besenyei János őrmester

A 2. honvéd huszárezred orosz-lengyelországi visszavonulása közben 1914. október 9-én a Visztula partján gyalogosan rajvonalba fejlődött, hogy a tömegekben támadó orosz erők előrenyomulását feltartóztassa. Besenyei János őrmester az 1-ső század lovait a huszárok állásai háta mögött lévő erdőben helyezte el, hogy szükség esetén kéznél legyenek. Csakhamar elkeseredett harcokra került a sor. A huszárok rajvonlát az oroszok aránytalan túlereje lépésről-lépésre szorította vissza. A lovak tüzéségi és gyalogsági tűztől megbokrosodtak és szétfutottak. Besenyei őrmester századának kétségbeejtő helyzetét látva, a legnagyobb erőfeszítéssel, sűrű golyózáporban a lovakat összeszedte és kellő pillanatban századának rendelkezésére bocsájtotta. Így a hivatásának megfelelt huszárszázad még idejekorán lóra ült és

kevés veszteséggel visszavonult. A későbbi visszavonulás során Besenyei őrmester még igen hasznos felderítő szolgálatokat végzett és Skála község körül egy sebesült bajtársát mentette meg az ellenség kezei közül.

Biró Albert közhusár

A küldöncszolgálat egyike volt a legveszélyesebb és legfontosabb ténykedéseknek az első arcvonalban. A dúló csaták idején számtalanszor megszakadt a harcoló csapatok telefonösszeköttetése parancsnokságukkal s ilyenkor küldöncök útján tartották fenn az összeköttetést. Ezen szolgálat lelkiismeretes teljesítéséhez nagy érdekek fűződtek. Egyegy parancs idejében való megérkezése, vagy késése sokszor ütközetek sorsát döntötte el. Százakat mentett meg, vagy talán még többeket taszított a pusztulásba. Szemléltető példája ennek Biró Albert 2. honvéd huszárezredbeli közhusár hőstette, aki 1915. augusztus 2-án Chorostownál vívott ütközetben a legerősebb fegyver és ágyútűzben továbbított fontos parancsokat. Ügyességének és

hősies kötelességteljesítésének tudható be, hogy a tartalékok még idejekorán avatkoztak harcba, miáltal az ütközet sorsát döntötték el. De nemcsak küldönc, hanem csatár, vagy járőrszolgálatban is derekasan megállta helyét Biró közhusár. Minden vállalkozásban önként vett részt s vetekedő hősiességgel harcolt. 1915. szeptember 8-án Mukoszywnál vívott kézitusában önfeláldozó bátorsággal két ízben is megmentette szakaszparancsnokának életét, kit a cserkeszek kezei közül ragadott ki. Mindenkori vitéz magatartásáért méltó elismerésben részesült a derék huszár.

Hajdok Szilárd törzsőrmester – Kitüntetésének okáról nem találtam feljegyzést

Kiss B. János közhuszár

Vitézi tetteinek egész sorával érdemelte ki hősiességének méltó elismerését. A 2. honvéd huszárezred kitüntetési javaslata e képen emlékezik meg Kiss B. János közhuszár hősi cselekedeteiről:

„1915. augusztus 12-én önként vállalkozott arra, hogy a Bug folyón átúszik és az ellenséges állásokat felderíti. Vállalkozása fényesen sikerült és értékes adatokat eredményezett. Augusztus 24-én a Pieseczno mellett lezajlott rohamban rendkívüli vitézségével tüntette ki magát. Szeptember 8-án Mukoszyn mellett heves támadást intéztek az oroszok állásaink ellen. Amint Kiss közhuszár ezt észrevette, előreugrott és az ellenséges rajvonal közé vetette magát. Kézitusára vitte a dolgot s dühöngve hadakozott, tizenkét orosz ütött le, hatot pedig elfogott. Félelmet nem ismer erről híres bajtársai előtt. Amikor szakaszparancsnok Lévay hadnagy megsebesült, melléje ugrott, vállaira emelte és biztos helyre vitte vissza, azután visszatért helyére. Háború eleje óta a harctéren van.”

Vérfagyasztó bizonyítékai ezen esetek Kiss B. János közhuszár vakmerő vitézségének. A személyes bátorság méltóbb katonáját aligha érhetett az arany vitézségi éremmel való kitüntetés.

Lázár József tizedes

A bukovinai felszabadító harcokban üldöző és hírszerző különítményként előreküldött századát biztosította szakaszával. Előrenyomulása közben több sikeres harcot vívott az orosz utóvédekkel. Körülbelül 50 foglyot ejtett, több gépfegyvert és egy aknavetőt zsákmányolt. Vakmerő csatározásai után elérkezett az ellenség főállásai elé, hol bevárta csapatát és részt vett az orosz vonalak ellen intézett támadásban. A támadás sikertelensége után 8 huszárbajtársával önként vállalkozott az ellenséges állások alapos felderítésére. Kézigránátokkal felszerelve nyomult előre az erdős magaslaton húzódó ellenséges állások ellen. Megállapította, hogy egymástól 300—400 lépésnyire fekvő, jól megerősített támpontokban elhelyezkedve tartják vonalaikat az oroszok. A meg nem szállott részek egyikén az orosz vonalak mögé nyomult be járőrével és támadásával meglepte az ellenség egyik magaslati támpontját. Halálmegvető kézigránát-harcban elűzte az oroszokat és megvetette lábát a magaslaton. A zsákmányolt két géppuskát rögtön részben a menekülő, részben a szomszédos támpontot tartó ellenség ellen fordította és a vele szomszédos másik járőr segítségével szívós küzdelem után megingatta az oroszok ellenállását. Mire a lovas osztály felért a magaslatra, az oroszok már az egész vonalon hátráltak, ami Lázár József 2. honvéd huszárezredbeli tizedes ügyes vezetésének és rettenthetetlen bátorságú huszárijainak volt az érdeme.

Maczák János őrmester

1916. június elején több napon át tartó, kíméletlen vér- és emberélet pazarlással járó támadásaikkal megingatták az oroszok a Styr-folyó mentén húzódó védelmi vonalainkat és a lengyel légió állásait áttörve, a 11. honvéd lovashadosztály mögé nyomultak be. Az áttörés következtében válságos helyzetbe került hadosztály egy része s a hátrább fekvő második védelmi vonalra húzódott vissza, hogy sikeresen feltartóztathassa az oroszok átkarolási mozdulatait, melyek az elfogatás veszélyével fenyegették az állásaikban rendületlenül kitartó magyar huszárokat. A visszavonult részek egyik ezrede, a 2-ik honvéd-huszárezred, — melynek balszárnyát minden összeköttetéstől elvágtá az ellenség — Maczák János őrmester vezetésével egy szakaszt küldött ki oldalvédnek,

hogy a bekövetkező meglepetést elhárítsa maga felől. Maczák őrmester fáradhatatlan huszáraival hamarosan összeütközött a gyors iramban előreözönlő ellenséggel és sűrű ösztüzekkel megállította, majd félelmetes, Rajta! Rajta! csatakiáltással kísért ellenállhatatlan erejű rohammal visszaűzte az ezrede balszárnya ellen előretörő oroszokat. Ritka lendülettel véghezvitt támadásával számos foglyunkat szabadított ki az ellenség kezei közül és állította ismét csatasorba. Bár sikeres haditette könnyített ezrede helyzetén, de az általános harchelyzetet meg nem változtatta, mert az óráról-órára növekvő orosz tömegek elől végre is kénytelen volt az egész hadosztály kitérni és a Stochod-folyó mögé visszavonulni. Maczák őrmester önfeláldozó kitartással fedezte ezrede visszavonulását, és nem egyszer vívott elkeseredett tusákat az az üldöző orosz lovasokkal, kikkel minden egyes alkalommal éreztette magyar huszár mivoltát.

Midőn hadosztálya elhelyezkedett új védelmi-vonalán, Maczák őrmester is bevonult ezredéhez, hol leadta foglyait és zsákmányolt géppuskáit.

Nagy Zoltán őrmester

A gorlicei áttörés után a 11. honvéd lovashadosztály egy önálló különítménye Ujfalussy Gábor, 2. honvéd huszárezredbeli őrnagy parancsnoksága alatt állandóan nyomában volt a Tarnow-Czarna vonalon visszavonuló oroszoknak. Az üldöző harcok folyamán a különítmény egyik járőre Nagy Zoltán őrmester vezetésével átkelt a Wiszloka folyón és annak keleti partján az éppen új védelmi állásaik elkészítésével foglalatосkodó orosz csapatokat rajtaütéseivel megzavarta és szétszórta. Az oroszok e vakmerő támadás következtében Debicza körül vették fel a védelmet, melynek szárnyai ugyan a Wiszloka folyóra támaszkodtak, de közvetlen Debicza előtt hídfőszerűleg biztosítva volt az átkelés nemcsak a lovas különítmény, hanem a nyomában előrenyomuló 41-ik gyaloghadosztály részére is. Május 9-ikén a kilenc lovasból álló járőrt a Debicza körül, Zawada község

mellett húzódó ellenséges állások felderítésére küldték ki. Felderítő cirkálása közben Nagy

Zoltán megtámadott egy 27 főből álló figyelőőrséget, majd betört az oroszok állásába s számos foglyot ejtve az ellenséges vonal összefüggését megszakította, amit az oroszok az időközben odaérkezett járőrök együttes konok ellenállása miatt többé helyre sem tudták állítani. A következő napon felvonult és a harcba bocsátkozott a 41-ik gyaloghadosztály. Az általános támadás során a vakmerő járőr felderítés végett az ellenséges front mögé hatolt be és az utána benyomuló segéderőkkel elfoglalt egy ellenséges ágyútelepet, majd egy hátbatámadással oly zavart idézett elő a Wiszloka mentén szívósan ellenálló orosz csapatok között, hogy ezek kénytelenek voltak állásukat feladni és világos nappal Kolbuszowa irányában visszavonulni. Ez a visszavonulás a Debicza—Rzeszowi-i műút elzárása következtében pánikszertűvé vált s így a hadosztály nagyértékű zsákmányhoz jutott.

Szatmári Ferenc őrmester

A bihari földről, a kisnyégerfalvai barázdából került a debreceni 2. honvéd huszárezredbe. 1916 októberében ezredével együtt a román harcra a három ország határán, Dornavatra környékén harcolt. Egy napon az a feladat jutott osztályrészéül, hogy a várostól délkeletre emelkedő 1521 méter magas hegyet foglalja el. Szatmári őrmester, a bihari síkság fia, úgy oldotta meg feladatát, mintha világlejében kárpáti hegymászó lett volna. Három szakasz huszárával éjnek idején nesztelenül felkúszott a hegyre s a meglepett ellenséget villámgyorsan megtámadta. Heves kézigránátharccal betört állásaiba és kiverte onnan és gyors visszavonulásra kényszerítette. A fontos hegyi állás elvesztése következtében az egész ellenséges arcvonal megingott s úgy az oroszoknak, mint a románoknak vissza kellett vonulniuk. Egy kicsinynek látszó helyi feladat nagyszerű megoldása ilyen

messzemenő eredményeket szült.

1916. október 31-én a román fővárosban tűzték fel Szatmár őrmester mellére a hősök aranyérmét.

Hajdúböszörményben van eltemetve feleségével és Tibor fiával együtt. Áll még Kisnyégeren a szülőháza, testvérei leszármazottai lakják.¹

Szodoray István szakaszvezető

A villámgyors és rettenthetetlen bátorsággal véghezvitt támadásaik révén félelmetessé vált magyar huszárok ragyogó hőstetteinek egyike fűződik Szodoray István, 2. honvéd huszárezredbeli szakaszvezető nevéhez. 1915. május közepén Szodoray azt a parancsot kapta ezredétől, hogy nyolc lovasból álló járőrével, legyen állandóan az ellenség nyomában s figyelje meg a visszavonuló oroszoknak a San folyón való átkelését és erről küldjön pontos jelentéseket. A lelkes járőr felderítő lovaglása közben egy erdő mélyén táborozó kozákokra bukkant, kik szintén neszét vették a huszárok közellétének. Lóra szálltak hát s eleinte szórványos, majd később összetüzeket adtak le a

¹ A család leszármazottjával való levélváltásból származó adatok.

huszárokra. Később Szodoray észrevette, hogy mintegy 40 főből álló kozákosztag támadásra készül ellene. Hat emberét lóról szállította le ő maga pedig lóháton várta be két huszárjával az ellenséges lovascsoport közeledését. Midőn megfelelő távolságra érkeztek, gyors tüzellepte meg a kozákokat, kik közül hat lebukott a lóról a többi pedig megfutamodott. Erre Szodoray galoppba vágta lovát és két bajtársával a menekülő kozákok után vetette magát. Közéjük vágatott és hős vagdalkozás után három halott és három súlyos sebesült maradt a csatatéren. A többi (egy tiszt és 27 lovas) elfogta és visszaküldte ezredéhez. Maga pedig folytatta felderítő útját a San-folyó felé.

Tóth Miklós törzsőrmester

A románokkal karöltve harcoló orosz kozákok 1916. október 24-én este szörnyű erővel támadták meg és áttörték a jalovitai magaslaton húzódó arcvonalkat. A 9. honvéd huszárezredet leszorították és a hegytetőt hatalmukba kerítették. A veszélyeztetett pontra vetett debreceni 2. honvéd huszárezred 2. lövészszezada Coverca községben az éjjeli órákban kapta a parancsot, hogy azonnal menjen fel a hegyoldalra s kezdjen ellentámadást. A század éjjél után két óra körül érte el az 1620 méteres magaslat erdős alját, honnan a hajnali órákban erős támadást intézett a magaslat ellen. Az ellenséges tűzben szenvedett nagy veszteségeik ellenére háromszor ismételték meg kemény rohamukat a derék huszárak, de sikertelenül. A száznyolcvanöt puskásból csak hatvanhét maradt, tisztjeik sem igen voltak, csak két vezető emberük a századparancsnok és Tóth Miklós szolgálatvezető törzsőrmester. Tizenegy órára

volt kitűzve a hegycsúcs elfoglalása, melyet az ezred már nagyon sürgetett. Ekkor Tóth Miklós törzsőrmester maradék századát döntő rohamra vezette. Századosa a tüzérségi tüzet irányította, Tóth pedig összeköttetést teremtve a szomszéd honvédhuszárezredel, oldaltűz alá vette a kozákokat. Viharos rohammal visszafoglalta a véráztatta nagyfontosságú magaslatot. Számos foglyot ejtett és sok löszert zsákmányolt. A József főherceg hadtestében szolgáló kitűnő vitéznek október 31-én tűzték mellére nagy dicsérek között a bátorsággal kiérdemelt arany vitézségi érmet. A derék törzsőrmester ötven hónapig szolgált a harctéren hazáját, miközben kötelességének hűségese teljesítése közben rokkanttá vált.

Források:

<http://www.hungarianarmedforces.com/1vh/>

A Magyar Királyi Debreceni 2-ik Honvédhuszárezred története 1869 - 1918. Összeállította: Az ezred emlékbizottsága. Kiadja: vitéz Radák Lajos. Budapest, 1939.

A Szatmáry Ferencre vonatkozó részben saját kutatási eredmények is szerepelnek. A leszármazottal folytatott levélváltásból származó adatok.